

Danmark set udefra

Fra sin base i London har forebyggeren Blaine Stothard i over 20 år holdt sig ajour med misbrugsfeltet ude og hjemme. For nylig var han i København, og det satte mange overvejelser i gang.

AF BLAINE STOTHARD

Det var hyggeligt at komme tilbage til København i februar 2012 efter otte års fravær - men på nogle måder også skuffende. Her tænker jeg ikke kun på, at store dele af byen er forvandlet til en byggeplads – Rådhuspladsen og Nørreport – så ‘Wonderful Copenhagen’ var det i hvert fald ikke! Men sådan er det også flere steder i London. Jeg forventede blot noget bedre i Danmark, og der opstår måske nogle falske forventninger, både når man er turist, men også er en, der har en faglig forbindelse til og erfaringer fra Danmark og dansk narkotikapolitik igennem femten år?

Det hele begyndte, da jeg og mine kolleger i den sydlige London-kommune Lambeth fik besøg af folk fra Ribe Amts Center for Misbrugsbehandling. Der opstod en brev- og mail-udveksling (fordi jeg er dansktalende), som førte til, at jeg blev inviteret til at holde oplæg for Narkotikarådets arbejdsgruppe om unge (kan I huske Rådet...?!). Det var muligt, fordi jeg tit var i Moskva, hvor jeg i flere år var rådgivende konsulent for et stort skole-forebyggelsesprogram og fløj med SAS via København – ja, det er lidt indviklet og også præget af tilfældigheder.

Dengang – omkring 2000 – var de danske medier meget optaget af ecstasy, et helt nyt stof i den almene bevidsthed, og sagen var fordrejet af de fleste medier. Blandt dem i Rådet, som delte bekymringen for unge menneskers tilværelse, var repræsentanter for politiet, hvis ‘Ecstasyrapport’ fra 2002 jeg ser som et imponerende eksempel på beredvillighed til at acceptere og adoptere de erfaringer og responser, jeg medbragte fra UK, da de blev betragtet som fornuftige, evidensbaserede og effektive.

Findes denne åbenhed og idéudveksling stadig? Og har vores to lande noget at lære og hente fra hinanden? Der er mange opgaver og punkter tilfælles, men der er også forskelle i vores tilgange – og tydeligt: i vores holdninger. I øjeblikket er vi også på nogle områder på modsatte vejbaner. For elleve år siden lukkede jeres nye, venstre-konservative regering Narkotikarådet og dermed det daværende tidsskrift Stof, der genopstod et par år efter som det nuværende STOF – økonomisk støttet af Socialministeriet og forankret på et universitet. Siden da har mange danske NGO'er beskæftiget sig med stofpolitik i bladets spalter og ydet deres bidrag til at påvirke både private, offentlige og politiske meninger – og handlemuligheder.

I UK har vi tidsskriftet DrugLink, der har samme formål som STOF – at bygge bro mellem forskning og praksis og at orientere folk om, hvad der sker i andre specialer end deres egne. Også her har vi oplevet ændringer i forhold til økonomi og organisering. DrugLink udgives af

DrugScope, en landsdækkende organisation for alle på misbrugsområdet, der står for økonomi og drift af bladet. I Tony Blairs regeringstid voksede DrugScopes virksomhed og betydning, men siden da er en stor del af organisationens funktioner blevet overtaget af andre instanser under sundhedsministeriet. DrugScope er i dag en mindre organisation, men med stor indflydelse og samarbejdsaktivitet. Undertegnede er tilknyttet DrugLink som Book Reviews Editor.

Rådgivende instanser

Her i UK oplever vi nu den samme tendens til lukning af rådgivende instanser, både regeringens egne og NGO'er, der er afhængige af offentlige midler. Vi har stadigvæk ACMD – the Advisory Council on the Misuse of Drugs, som svarer til fortidens danske Narkotikaråd. ACMD blev oprettet som en del af de lovpligtige instanser efter ikrafttrædelsen af vores hovedlovgivning vedrørende stoffer, Misuse of Drugs Act, i 1971. Men for nylig er ACMD's officielle opgaver skrumpet ind til mest at beskæftige sig med forbud af NPS'er – new psychoactive substances – og deres kemiske bestanddele – 'precursors'. ACMD's forskningsaktiviteter fortsætter, men efter manges mening i et forarmet omfang. Vores konservative regerings strategi om 'the Big Society', der handler om at tage mere magt fra politikere og give mere magt til borgerne, udmøntes bl.a. ved, at uafhængige instanser overtager en del af aktiviteterne - også forskningen - på det sociale område, stofområdet medregnet. Men en del af 'Big Society'-tænkningen er, at disse instanser skal være selvfinansierende eller finansieres af filantropiske personer og fonde. Hvilket sjældent sker. ACMD var ment som en 'uafhængig' instans. Alligevel var rådet udsat for politisk indblanding for to et halvt år siden. Daværende formand, professor David Nutt, udtalte sig på en måde, som den daværende justitsminister ikke var tilfreds med: I sin egenskab af akademisk forsker pegede Nutt på visse stoffers og visse former for adfærds farlighed. Nutt sagde bl.a., at alkohol og tobak er mere farligt end mange illegale stoffer, og at flere unge mennesker hvert år dør som følge af rideulykker end af ecstasy. Derfor blev Nutt fyret. Siden har Nutt etableret the Independent Scientific Committee on Drugs, der forsker og udgiver rapporter om videnskabelige aspekter af stofpolitik.

Der kan drages mange konklusioner af sådan en udvikling: at lovgiverne ikke evner at forholde sig til de konstante og svære sociale opgaver, der har stået på i årtier; at de mangler forståelse for, hvor komplicerede netop disse områder er; at de ikke tør udfordre internationale aftaler og konventioner på området; at de håber, at NGO'er kan finde på løsninger. Hvis det sidste skulle være tilfældet, så kræver det, at lovgiverne er villige til at acceptere nye forslag og løsninger og sætte dem i gang. Her har de fleste regeringer og ikke kun den danske og britiske kun sjældent vist vilje og mod til at bevæge sig væk fra 'war on drugs'-vejen, som jeg mener er en blindgyde.

Fremskridt har været hæmmet af regeringernes henvisning til internationale traktater og konventioner, og som jeg talte med BrugerForeningens formand Jørgen Kjær om, så er det tankevækkende, at rigtig mange, som har været aktive på stoffeltet, først taler imod 'war on drugs'-strategien, når de har forladt deres stillinger eller er blevet pensioneret. Det gælder både politikere, politifolk, embedsmænd og sundhedsarbejdere,

Heroin, fixerum og naloxone

Der er dog tegn på, at et skifte er på vej, og at fagfolk giver udtryk for flere meninger og holdninger, der er baseret på større hensyn til stofbrugernes tilværelse og samtidigt bygger på evidensbaseret forskning. I både Danmark og UK er der sket meget i forhold til bl.a. lægeordineret heroin, sundhedsrum og fixerum og udbredelsen af naloxone (et stof, der ophæver forgiftningstilstanden efter overdosis af heroin, *red.*). Godt nok på forskellige måder, men i begge lande arbejdes der på at påvirke stofbrugernes liv, sundhed og vilkår i en positiv retning. Fokus skifter og er ved at flytte sig fra traktater til brugere – eller er jeg for optimistisk?

I skrivende stund ved jeg ikke nøjagtigt, hvad den seneste udvikling er i forhold til de tre emner, heroin, fixerum og naloxone, i Danmark, men mit indtryk fra mit besøg er, at der er store chancer for at fixerum bliver tilladt, at lægeordineret heroin udbygges og fortsætter som et af flere behandlingstilbud, og at adgang til naloxone bliver mere almindeligt. Jeg undrer mig dog over, at der ikke er flere brugere i heroinbehandling? Som jeg ser det, afholder bl.a. de strenge krav om to gange dagligt fremmøde mange fra at komme i behandling, desværre især nok dem, der har mest brug for det? Jeg er klar over, at tingene tager tid, men det kan også gå for langsomt, især når man tager dødstallet i betragtning – mere end 200 årligt i Danmark p.t.

Og hvad laver vi herovre? Allerførst er adgang til naloxone meget mere almindeligt og udbredt i UK end i Danmark. Brugere, venner og familie kan få træning i at bruge naloxone. Derefter kan de have det receptpligtige stof på sig til nødsituationer. Både den sidste og den nuværende regering støtter udbredelsen af naloxone, hvilket giver håb om mere fornuft og realitetssans fra politisk side. I hvert fald ændrede man Misuse of Drugs Act i 2005, så besiddelse af naloxone og lignende stoffer ikke er ulovligt.

I løbet af det sidste tiår har vi i UK set mange rapporter, pjecer og juridiske notater, der fastslår, at selv de internationale traktater er så fleksible, at også britisk lovgivning kan tillade at etablere fixerum. I Danmark har jeg set, at Gadejuristen har leveret en tilsvarende indsats gennem flere år. Den lovmæssige baggrund er sikret, men så vidt jeg ved, er der endnu ingen britiske fixerum i hverken offentligt eller privat regi. Vi kunne, men indtil nu gør vi det ikke ... Nogle mener, at den omorganisering af kommunale myndigheder, der er på vej i UK, kan være med til at bane vejen.

Den farligste brug af stoffer er den politiske

Når selv regeringen ikke viser begejstring, er det svært at forestille sig, at lavere myndigheder gør det – man må sætte sin lid til nogle få ildsjæle. Men den politiske stemning i UK er ikke lovende. En forhenværende redaktør fra den ansete britiske avis The Guardian har fx for nylig gengivet historien om, hvordan regeringen modtog en betydningsfuld, britisk rapport i 2000. Rapporten pegede på, at den daværende politik og praksis på misbrugsområdet havde svigtet og foreslog, at hele området skulle frigøres for forbudspolitik og –tankegang. Daværende justitsminister Jack Straw afviste rapporten med det samme; regeringens minister for narkotikaområdet spurgte, om ikke det var en idé at læse den først? Den episode giver grund til endnu en gang at citere Nils Christie: 'Den farligste brug af stoffer er den politiske.'

Efter min mening er den britiske regering stadig præget af en blanding af uvidenhed, (over)følsomhed over for FN's narkotikakommissioner og traktater og frygt for medierne og forsiderne. Paradoksalt giver de fleste britiske aviser, også de konservative, efterhånden udtryk for mere liberale holdninger og sociale synspunkter, når det drejer sig om misbrugsområdet, på linje med udviklingen i Danmark.

I UK har vi nu haft lægeordineret heroinbehandling i flere år – især takket være John Strang og National Addiction Center's fremsynede arbejde, forskning og prøveprojekter (som tydeligvis også er kendt hos jer), men vi har de samme strenge og restriktive regler til fælles – som vi deler med andre lande med lignende programmer. Det virker, som om politikerne er bange for, at stofbrugere vil tage deres heroin og sælger den videre – fordom eller fakta? Det kunne være nyttigt, hvis Danmark og UK kunne samarbejde om at undersøge og afdække denne problematik, både fagligt og politisk, måske i forbindelse det danske EU-formandskab? Set fra briternes side er det desværre meget usandsynligt pga. den nuværende britiske regerings mistillid til næsten alt europæisk - og især til regeringer fra en anden politisk fløj. Og selvfølgelig modarbejdes et sådant samarbejde også af det grundlæggende faktum, at britiske regeringer er – og altid har været – meget følsomme over for at blive beskyldt for at være 'soft on drugs.' Så enkelt og så dumt kan det være.

Cannabis

Og så er der selvfølgelig cannabis. Hungarian Civil Liberties Unions rapporter og video-klip har vakt interesse og opmærksomhed i UK, og set i lyset af disse rapporter virker Københavns Kommunes forslag på cannabisområdet gennemarbejdede og relevante. Jeg forstår, at der på landsplan mangler politisk vilje og overbevisning, i hvert fald lige nu, men at Københavns Kommune gradvist har ændret holdning er måske et tegn på, at det samme kan ske i forhold til den nationale politik? Eller er jeg lidt for optimistisk her?

I øjeblikket går tingene i den modsatte retning i Holland. Vi får se, om de nye regler om ikke at sælge cannabis til turister har den ønskede virkning, eller, som det skete i København efter lukningen af Pusher Street: Kriminelle bander sætter sig på cannabisalget, der bliver spredt i stedet for som hidtil afgrænset, og markedet bliver blandet – cannabis, opiater og stimulerende stoffer bliver solgt de samme steder, og brug af cannabis blandt de unge vokser. Vi får se.

Her har vi måske, hvad der er blevet til den britiske model: modstrid eller forvirring mellem de facto og de jure, mellem kendsgerningerne og lovgivningen? De facto: The Economist skrev for nylig, at brug af cannabis er næsten accepteret af politiet, og at cannabis ikke betragtes som en seriøs prioritet i bekæmpelsen af kriminalitet. De facto: Politiet siger, at de jager de folk, som står bag dyrkning af cannabis. Det er virkelig blevet 'big business' de sidste ca. 10 år, især efter at skunk er vundet frem – noget som producenterne foretrækker, fordi de tjener bedre på det, mens mange brugere synes, at skunk er for stærkt og/eller for farligt. Og de jure: Regeringen søger at fastholde, at brug af cannabis er farligt (ikke: kan være), og det er stadigvæk ulovligt.

Holdninger

Til slut to personlige iagttagelser. Den første drejer sig om stemningen i Danmark. Dagen før jeg tog af sted, så jeg i Weekend Avisen en både kritisk og forstående artikel om lægeordineret heroin. Jeg hørte også om Berlingskes 'Linda'-reportage, som åbenbart leverede et bidrag til meningsskiftet om stofbrugere blandt den brede befolkning og i politiske kredse. Vi har desværre ikke den samme civiliserede stemning her p.t.

Den anden ting, jeg vil nævne, er 'volatile substance abuse' – brug af lightergas og lim. I begge lande er den adfærd ikke meget omtalt, men i UK dør, konstant, op mod 60 - mest helt unge - mennesker årligt af snifning af opløsningsmidler. (Husk, at vores befolkning er ti gange så stor som den danske). Er sagen blevet usynlig? Upopulær? Ikke længere 'på mode' som politisk emne og/eller adfærdsmønster? Jeg spørger bare – jeg kender ikke svaret.

Og en bemærkning: Jeg synes stadigvæk, at holdninger og meninger i Danmark er mere realistiske og mere menneskelige end herovre, også hvad stoffer angår. Men jeg er også bevidst om det enkle faktum, som Peter Ege mindede mig om, at Danmark er et mere lige samfund, socialt og økonomisk, end UK er. Og alt tyder på, at de britiske forhold forværres i de kommende år som følge af vores regerings sociale og økonomiske politik.

Tak til dem, jeg mødte og snakkede med i februar/marts – for jeres åbenhed og generøsitet med tiden og oplysninger. Ovenstående meninger og fortolkninger er naturligvis mine egne.

Læs også interviewet med Blaine Stothard i STOF nr. 4 på www.stofbladet.dk

FORFATTER

BLAINE STOTHARD

FOREBYGGELSESSPECIALIST

<http://www.healthed.org.uk>